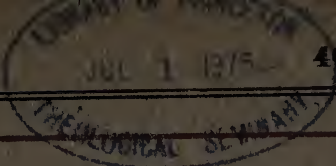
Serie I - No. 1 40 cent

Groote Godsdiensten

SHINTO, DE GODSDIENST VAN JAPAN

DOOR Dr. M. W. DE VISSER, CONSERVATOR VAN 'S RIJKS ETHNOGRAPHISCH MUSEUM TE LEIDEN

BAARN - HOLLANDIA-DRUKKERIJ - 1911

SHINTÔ

de godsdienst van Japan

DOOR

DR. M. W. DE VISSER

Conservator aan 's Rijks Ethnographisch Museum

te Leiden

EEN WOORD VOORAF

Een beknopt overzicht te geven van een godsdienst is steeds een moeilijke taak, maar deze wordt nog aanmerkelijk zwaarder, wanneer de bronnen nog slechts ten deele zijn geopend en de meeningen der deskundigen op vele punten uiteenloopen. Dit is het geval met het Shintô. Bovendien vormen de mythen niet één geheel, maar zijn uit verschillende, vaak tegenstrijdige, elementen samengevoegd, en hebben China en Indië reeds vroeg hun invloed doen gelden. Eerst daarna ontstonden de eerste bronnen onzer kennis van het Shintô, daar de Japanners vóór dien tijd geen schrift hadden. Veel is gedaan door de Shintô-puriteinen van de achttiende eeuw ter verklaring der oude teksten en van de ware Shintô-leer, maar ook zij ondergingen toch onwillekeurig China's machtigen invloed, of gaven verkeerde, in hun kader passende uitleggingen. Toch zijn zij van veel nut geweest bij grondige studiën op dit gebied, voor mannen als SATOW, CHAMBERLAIN, ASTON, FLORENZ en LANGE, van wier werk door mij een dankbaar gebruik is gemaakt. Vooral ASTON's Shinto heeft mij ten leiddraad gestrekt, te samen met LANGE's verhandeling over „Shintoismus" [1]). Hoewel ik op

[1]) In CHANTEPIE DE LA SAUSSAYE's Lehrbuch der Religionsgeschichte, 3te Auflage, blz. 149—171.

verscheidene, zeer gewichtige punten met ASTON van meening verschil, en ik sommige zijner theorieën als geheel verkeerd beschouw, is zijn werk mij toch van zeer veel waarde geweest bij het opstellen van dit overzicht. Van de Japansche bronnen heb ik de Kojiki, als de oudste en zuiverste, tot basis genomen, terwijl de Engishiki voor oude ceremoniën de beste bron was. Ten slotte gaven mij, last not least, Professor DE GROOT's Religious System of China en zijn Fêtes annuelles à Emoui veel licht, dat aan de andere schrijvers over Shintô is ontgaan.

I

De Goden

§ 1. De aard der goden. Het Japansche woord voor godheid, kami, beteekent boven. Volgens MOTOÖRI, den grootsten der Shintô-puriteinen uit de achttiende eeuw, is het niet alleen van toepassing op de in de oude mythologie vermelde goden die den hemel en de aarde bewonen, maar ook op menschen, dieren, planten, zeeën, bergen en alle andere wezens die buitengewone macht bezitten, hetzij ten goede, hetzij ten kwade. „Niet de geesten die in de zeeën en bergen huizen, maar de zeeën en bergen zelf zijn kami".

Deze laatste uitspraak is lijnrecht in strijd met het feit dat in de oudste bronnen voor de kennis van het Shintô, de Kojiki en de Nihongi, welke dateeren van 712 en 720 na Christus, het woord kami geschreven wordt met het Chineesche karakter shen. Immers shen beteekent geest, d.i. bestanddeel van Yang, het Licht, het mannelijk beginsel in de natuur, dat bij den Hemel behoort, tegenover kwei (eveneens geest), bestanddeel van Yin, de Duisternis, het vrouwelijk beginsel in de natuur, dat van de Aarde is. Zijn MOTOÖRI's woorden juist, dan moet ook de naam Shintô vallen, daar deze niets is dan de term Shen-

tao, dien men terugvindt in de Yih-king, den eigenlijken bijbel van het Taoïsme. Tao, letterlijk Weg, is, zooals Professor DE GROOT in zijn Religious System of China (Vol. IV, Ch. II, p.p. 66 sqq.) duidelijk heeft uiteengezet, de Loop van 't Heelal, d.i. van Hemel en Aarde, van Yang en Yin. Shen-tao beteekent dus niets dan de „Loop der Shen", d. i. der Yanggeesten. Toen in het midden der zesde eeuw het Buddhisme zijn intrede had gedaan in Japan, werd het noodig den oorspronkelijken Japanschen godsdienst door een naam te onderscheiden van Buddha's leer, en men koos daarvoor de oude uitdrukking der Yih-king: „Weg of Loop der Shen", tegenover Butsudô, „Weg van Buddha".

Wel is waar kan men MOTOÖRI's verklaring van het begrip kami als „de zeeën en de bergen zelf" in zooverre verklaren, dat in Japan, evenals overal elders, oorspronkelijk het idee van het bezield zijn van alle dingen, in de eerste plaats van de hemellichamen, van bergen en zeeën en boomen, de menschen tot vereering dier levende wezens heeft gebracht, terwijl in een verdere phase het begrip der scheiding van ziel en lichaam hen speciaal de in die dingen wonende geesten als machtige wezens heeft doen aanbidden. Men stelde zich die geesten in menschengedaante voor, zooals we hen leeren kennen in de mythologie. Doch daar MOTOÖRI spreekt alsof zelfs in zijn eigen tijd het eerste stadium nog niet was overschreden, terwijl de mythologie en de geheele aard van het Shintô het tegendeel bewijzen, kunnen we veilig zijn oordeel ter zijde schuiven en behoeven we niet „iurare in verba magistri" zooals m.i. tot nog toe ten opzichte van MOTOÖRI door de Europeesche geleerden (de Japansche nog daar gelaten) te veel is gedaan.

In het aan ons bekende Shintô zijn de kami, de „bovenaanstaanden" niet meer de zon en de aarde en de bergen zelf, maar de in hen wonende geesten, in

de mythen in menschengedaante optredend, doch in den eeredienst zeer weinig als zoodanig voorgesteld. De term „boven” wijst op een dualisme van hooger en lager, waarbij de kami het hoogere vertegenwoordigen, tegenover de oni, de lagere demonen, juist als de shen bestanddeelen zijn van het hooger staande Yang, tegenover de kwéi, bestanddeelen van het lager staande Yin. De oni, de „legers van Yomi, het Rijk der Duisternis”, tevens ziektedemonen, brengen evenals de kwéi (waarmede zij reeds in de Kojiki terecht worden geïdentificeerd) niets dan kwaad, terwijl de kami, evenals de shen, der menschheid in den regel het goede brengen. Wel is waar hooren we van „wilde, ruwe kami” (ara-gami, araburu kami), zooals b.v. die welke „gonsden als vliegen in de vijfde maand” toen Susanowo, de broeder van de Zonnegodin, luid weende omdat hij naar de Onderwereld wilde gaan in plaats van de zee te regeeren [1]), maar we lezen ook van de nigi-mitama en de ara-mitama der kami, d.i. hun zachte en hun ruwe ziel, m.a.w. zij hebben een weldoende en een bestraffende zijde. Hooren we dus van kami welke kwaad veroorzaken — en hierop slaan MOTOÖRI's boven aangehaalde woorden aangaande hunne macht ten goede en ten kwade — dan geschiedt dit meestal om de menschen te straffen voor wandaden, niet omdat het kwade het uitsluitend doel dier goden is. Zelfs de Pestilentiegoden, de phallische Sae no kami, zijn oorspronkelijk afweerders van de pestilentie brengende „legers van Yomi”, in plaats van, zooals men in later tijden dacht, veroorzakers der ziekten. De identificatie van kami met shen, en de naam Shintô zijn dus juist.

MOTOÖRI maakt een scherp onderscheid tusschen de goden zelf en hun mitama, welk woord geschreven wordt met de karakters yü ling, d.i. „eerwaardige

[1]) Araburu, hoewel met het Chineesche karakter voor boos, slecht geschreven, beteekent wild, heftig.

manifestatie van de tsing", d.i. van de levenskracht of ziel [1]), of anders uitgedrukt, de zich manifesteerende kracht der shen. Als synoniem vindt men mi-kage, „eerwaardige schaduw", wat wijst op de ook elders veel voorkomende identificatie van ziel en schaduw. Het woord tama beteekent „juweel" en „rond"; wellicht ligt het idee van afgerondheid, volmaaktheid, aan den term mitama ten grondslag. Deze mitama nu huist in de tempels in het zoogenaamde mitama-shiro of „mitama-teeken", in den regel met een Chineesch woord shintai of „lichaam van de shen" genoemd. Slechts op één plaats in de Nihongi [2]) vindt men de mitama (daar geschreven met het karakter hwun, d.i. de in het lichaam werkzame shen, m.a.w. ziel [3]), werkelijk als verschillend van de godheid zelf vermeld. Er is daar sprake van Ohonamuji's „gelukkige, wondervolle mitama" (saki-mitama, kushi-mitama), die hem verscheen als een wezen dat dreef op de zee, welke door een goddelijken straal werd verlicht. „Ik ben het", zeide de geest, „die u in staat heeft gesteld het land Izumo te onderwerpen". „Waar wenscht gij te wonen", sprak de god, waarop het antwoord luidde: „Op den berg Mimoro in de provincie Yamato". Toen bouwde de god daar een tempel en liet den geest daar wonen. „Dit is de god van Ohomiwa". Deze laatste godheid nu is vaak vermeld als Ohonamuji zelf, en ook op alle andere plaatsen in de Kojiki en de Nihongi zijn de goden vereenzelvigd met hun mitama. En dit is zeer logisch, want zij zijn immers zelf anthropomorphisch gedachte geesten (shen), zoodat hun mitama niet anders is dan een manifestatie van hen zelven, en de shintai zijn met recht „shen-lichamen" of woningen der tot in 't oneindige deelbare, zich manifes-

---

[1]) Vgl. DE GROOT, Rel. Syst. of China, Vol IV, p. 12.

[2]) Op 't eind van Hoofdstuk I; ASTON's vertaling I, p. 61. Zie ASTON, Shinto, p.p. 27 sqq.

[3]) Vgl. DE GROOT, l.l., Vol. IV, Ch. I., p. 5.

teerende geesten zelf. De scherpe scheiding, op de boven aangehaalde plaats tusschen den god en zijn ziel gemaakt, is vermoedelijk voortgesproten uit de voorstelling, dat de god die daar sprak en handelde slechts de menschelijke vorm was, terwijl het ware, spiritueele wezen, de s h e n, die zijn daden leidde, d.i. de eigenlijke godheid, in een tempel moest worden vereerd. We dienen echter op te merken, dat er in de parallelplaats van de Kojiki (Sect. XXVIII) alleen sprake is van een godheid, maar niet van Ohonamuji's ziel, terwijl onmiddellijk daarop als een der kinderen van den Grooten Oogstgod genoemd wordt: de Mitama van 't Groote Land (Ohonamuji's andere naam is „Meester van het Groote Land"). Doch hoe het ook zij, waar overal elders de goden met hunne mitama vereenzelvigd worden, behoeven we niet met MOTOÖRI, CHAMBERLAIN en ASTON de kami tot zuiver materieele wezens te stempelen, geheel afgescheiden van hun ziel. Wel is waar lezen we herhaaldelijk van goden die sterven, maar dit is slechts een gaan naar de onderwereld en men vindt het terug in alle mogelijke mythologieën. Zij zijn m.i. anthropomorphisch gedachte geesten, en de mitama zijn niets dan manifestaties daarvan in de wereld der menschen, evenals de ling of zich manifesteerende kracht der shen, en er wonen in hunne in de tempels bewaarde shintai. Nu en dan lezen we, zooals ik boven reeds zeide, van twee mitama van een godheid, n.l. de nigi-mitama en de ara-mitama, de zachte en de ruwe mitama, waarmede de weldoende en de bestraffende zijde van haar wezen is gemeend, en waardoor zij zich als 't ware als twee persoonlijkheden openbaart.

§ 2. Natuurgoden. Daar wij de natuurgoden uit de mythen zullen leeren kennen, kunnen we op deze plaats volstaan met een kort overzicht der voornaamsten onder hen. De hoogste en meest vereerde natuurgod is niet, zooals in China, de god des hemels, maar

Amaterasu, „De aan den Hemel Schijnende", de Zonnegodin. Haar macht is echter oorspronkelijk veel geringer dan die van den Chineeschen Hemelgod, want zij zwaait haar schepter niet zooals deze over het heelal, maar staat naast, niet boven de andere goden. In den loop der tijden heeft zij echter meer en meer het karakter van Voorzienigheid aangenomen, die waakt over de menschheid en vooral over den Keizer, haar nazaat. Tegenwoordig wordt de zon aangebeden onder den naam O Tentô sama, „Eerwaardige Hemelweg-heer", of Nichirin sama, „Zonnewiel-heer", of ook wel aangeroepen als Tai Yô, het „Groote Yang" ('t beginsel des Lichts der Chineezen), geheel afgescheiden van Tenshô daijin, den Chineeschen naam voor Amaterasu. Zoozeer heeft deze laatste godin haar oorspronkelijke beteekenis verloren.

Tegenover de godin des Lichts staat Susanowo, de „Onstuimige", de god der Duisternis, d. i. de beheerscher van 't Rijk van Yomi, de onderwereld, tevens geïdentificeerd met den Maangod en door Europeesche geleerden ook als god van storm en regen verklaard. Alweder moeten we hierbij denken aan het Chineesche begrip Yin, evenals Susanowo in strijd met het Licht, en eveneens de duisternis en de aarde representeerend, terwijl ook de maan het „uitgangspunt van Yin" wordt genoemd. Bovendien lezen we van Susanowo als beheerscher der zee, wat ons herinnert aan de rol van het water als het door Yin gevormde element.

Ohonamuji, de „Bezitter van een grooten naam", ook Ohokuninushi, „Heer van 't groote Land", genoemd, is Susanowo's zoon en behoort tot dezelfde groep van mythen, wier centrum de provincie Izumo is. Hij heerschte op aarde vóór de kleinzoon der Zonnegodin er den scepter kwam zwaaien. Behalve in menschelijke gedaante treedt hij op in slangengestalte.

Naast deze drie goden staat een rij van zee-, rivier- en berggoden, waarvan de beide eersten oorspronkelijk

draken en slangen waren, terwijl ook de laatsten vaak als slangen werden gedacht. De riviergoden zijn tevens regengoden, juist als in Indië en China de Nâgas en Lung (draken). Geen wonder dan ook dat zij in later tijden daarmee werden geïdentificeerd. Voorts heeft men godheden van wind, donder, vuur (speciaal ook de uit China welbekende fornuisgod, in alle huizen vereerd), boomen, etc. Bizondere vermelding verdient Inari, de Rijstgodin, wier verbinding met den vos en wier vrouwelijke gestalte ik elders [1]) heb gepoogd aan te toonen. Zij wordt dikwijls, en m. i. terecht, vereenzelvigd met Ukemochi, de godin van 't Voedsel, ook genoemd Uka no mitama, de „Ziel van 't Voedsel". Het is begrijpelijk dat men hare tempels alom in Japan aantreft, daar de rijst het hoofdvoedsel der bevolking is. Wat de in de huizen vereerde goden van 't midden van 't huis (den middenpilaar) en het privaat betreft, deze vindt men ook in China, evenals de beide in vroeger tijden vereerde goden van de binnen- en buitenpoort [2]).

§ 3. Mikado's als goden. Evenals in het Taoïsme staan naast de natuurgoden de gedeïficeerde menschen. Volgens de Taoïsten huizen in elk levend wezen een shen en een kwéi, een Yang en een Yin ziel, van welke de eerste na den dood ten hemel stijgt. Het is logisch dat die ten hemel gevaren shen als een godheid wordt vereerd, want zij staat immers op één lijn met de andere shen [3]). Even begrijpelijk is het dat men de shen vereert van een levend persoon, die blijk geeft van bezield te zijn door een zeer machtige Yang-stof. Precies zoo is het met de kami in Japan.

---

[1]) The fox and the badger in Japanese folklore, Transactions of the Asiatic Society of Japan, Vol. XXXVI, Part 3, Ch. V.

[2]) ASTON (Shinto, p. 168) is ten onrechte verwonderd over het aantal twee dezer goden. China leert ons dat de binnen- en buitenpoort zijn bedoeld, (vgl. GRUBE, Religion und Kultus der Chinesen, p. 33).

[3]) Vgl. DE GROOT, l.l., Vol. IV, Part I, Ch. I.

De eerste plaats onder de god-menschen wordt natuurlijk ingenomen door den Keizer, den „Zoon der Zon", of, volgens een lateren, aan China ontleenden term, den „Zoon des Hemels". In oude tijden noemden de Keizers zich zelven Akitsu Kami, „Gemanifesteerde goden", en, evenals de Chineesche Keizers, hadden zij macht over al de goden van Japan. Wat de gestorven Keizers betreft, hoewel van hunne vereering weinig melding gemaakt wordt in de oude annalen, zoo komt het mij toch hoogst onwaarschijnlijk voor, dat alleen later de invloed van China haar zou hebben veroorzaakt. Het zou toch zeer zonderling zijn wanneer de kami, vereerd tijdens hunne incarnatie, daarna niet meer als goddelijk beschouwd waren. Doch in de oudste tijden werd natuurlijk alleen door den Keizer zelf aan hen geofferd, volgens het strenge, ook in China heerschende begrip, dat niemand eens anders voorvaderen vereeren mag. Vinden we derhalve onder de rij van norito of voornaamste Shintô-gebeden in de Engishiki, „Ceremoniën van de Engi periode (901—923)", geen enkele in verband met de vereering der gestorven Keizers, en behoorde de zorg voor hunne graven niet tot de taak van het Shintô departement, dan moeten we dit m. i. niet, zooals ASTON [1]) doet, toeschrijven aan een ontbreken van goddelijkheid, maar aan het feit, dat de vereering der gestorven Keizers geen publieke staatszaak, maar de taak van den Keizer persoonlijk was. Lezen we nu verder, dat in de negende eeuw gebeden tot de overleden Keizers gericht werden om regen of om afwering van een vloek, door hen wegens verwaarloozing hunner graven gezonden, dan geschiedt dit altijd op bevel van en namens de regeerende Keizers. Zij waren het ook, die tempels voor hunne voorvaderen oprichtten, zooals b.v. in 712 voor Ojin Tennô (202—310), die later onder den naam Hachiman als oorlogsgod algemeene vereering genoot en de speciale beschermgod

[1]) Shinto, p. 42.

der Minamoto familie werd. Keizerin Jingô (170—269), de veroveraarster van Korea, werd eveneens onder de algemeen vereerde goden opgenomen, doch in de Kojiki en de Nihongi is daarvan nog geen sprake. Overigens geldt ook nu nog als regel, dat alleen de Keizer zelf zijn voorvaderen vereert.

§ 4. Levende menschen als goden. Niet alleen de Mikado's, ook andere menschen kunnen geïncarneerde kami zijn, als b. v. de hoogepriester van Suwa in de provincie Shinano, afstammeling van den god Take-minakata en vereerd als incarnatie van dien god [1]). De hoogepriester te Izumo heet ikigami, de „levende god". Verricht iemand een buitengewoon verdienstelijke, zelfopofferende daad, dan wordt hij beschouwd als een vleesch geworden godheid en zijn ziel, d. i. de kami die in hem woont, wordt vereerd in een tempel, zooals men in China soms de shen van een nog levenden mandarijn aanbidt.

§ 5. Vereering van voorouders en andere dooden. Het spreekt vanzelf dat een kami na het verlaten van het lichaam waarin hij zich tijdelijk gevestigd heeft, m. a. w. na den dood van den buitengewonen man, dien men òf reeds tijdens zijn leven heeft vereerd òf althans zeer heeft bewonderd, goddelijke vereering geniet. Het Shintô-pantheon telt dan ook vele van deze na hun dood als goden vereerde menschen. Doch dat is geen voorvaderdienst. Daaronder is te verstaan de vereering van iemands persoonlijke voorvaderen, door niemand anders dan door hem zelf en zijn familie. In verband hiermede zijn te vermelden de zoogenaamde uji-gami of „clan-goden", welke men thans in Japan terugvindt als beschermgoden van bepaalde wijken, die over al de in hun wijk geborenen hun beschermende hand uitstrekken. Een maand na de geboorte worden de kinderen naar den tempel van den wijkgod gebracht teneinde door den priester te worden gezegend. Hij

[1]) Aston, Shinto, Ch. VIII., p. 177

wuift daarbij de heilige gohei, papierstrooken waarin de godheid neerdaalt, over het hoofd van het kind met de woorden: „Moge dit kwaad afwenden en geluk brengen", waarbij hij tegelijkertijd het kind zijn naam geeft. Zwangere vrouwen bidden tot den ujigami om verlichting van hunne barensweeën, en krijgen aarde van zijn terrein, die in dit zelfde opzicht magische kracht heet te hebben. Ook in de huizen wordt de ujigami vereerd.

Het is duidelijk dat deze ujigami juist zijn wat hun naam uitdrukt, n. l. goden van de clans. Deze woonden natuurlijk in oude tijden op één plaats bijeen, zoodat hunne goden ook later, toen dit niet meer het geval was, de in hun buurt geborenen beschermden. Het feit dat niet de bewoners van de wijk, maar alleen zij die er geboren zijn, onder bescherming van den ujigami staan, getuigt van de juistheid van den naam. Aston (p. 47) noemt hen „pseudo-ancestors", en spreekt van de uji als van „official designations". Dit is m. i. een geheel verkeerde opvatting. We hebben hier ongetwijfeld met oorspronkelijke stamvadervereering te doen, die in de gevallen, waarin de clans hun stamboom afleidden van een natuurgodheid, aan deze gebracht werd, terwijl overigens gewone menschen tot clan-god verheven waren. Dat er in den beginne slechts weinig clan-namen waren, laat zich hooren. Alleen de voornaamste families hadden een specialen naam, de rest waren anonymi. Maar daarom vormde elke clan toch stellig wel een aaneengesloten geheel met zijn stamvader als beschermgod. De voornaamste families, in de oude annalen genoemd, hadden natuurlijk ook de voornaamste stamvaders, n. l. natuurgoden; van de andere ujigami wordt eenvoudig niet gewaagd, omdat ze te min waren. Ten opzichte van die natuurgoden kan men Aston's term, „pseudo-ancestors" wel is waar gebruiken, maar de gewone ujigami zijn m. i. stellig gedeïficeerde stamvaders.

Intusschen zijn clan-goden wel voorvaderen, maar elk clan had er maar één of enkelen. Dit is niet wat de Chineezen onder voorvaderdienst verstaan. Bij hen vereert de zoon zijn gestorven vader en grootvader niet minder, ja zelfs meer, dan den stichter der familie. HIRATA (1776-1843) beweert dat dit ook in 't zuivere Shintô het geval is, doch hiervoor zijn geen bewijzen te vinden. Wij schijnen te moeten aannemen, dat het tamaya of „zielehuis" en het tamashiro of „zieleteeken" aan China ontleend zijn. Toch blijft het m.i. een punt van nader onderzoek, want men zou van een volk met animistische ideeën als het Japansche een oorspronkelijken voorvaderdienst verwachten.

Als goddelijke voorvaderen van de vijf be of erfelijke gilden: de Nakatomi (de familie belast met de zorg voor het heilige vuur), de Imbe (de familie wier taak het was de offers en de verdere godsdienstige plechtigheden te regelen), de Sarume (de danseressen van de heilige kagura-dansen aan 't Hof, tevens door de goden geïnspireerde profetessen), de spiegelmakers en de juweliers, worden genoemd: Koyane, Futodama („Groote gift"), Uzume (dezelfde godin die in de mythe der Zonnegodin door haar potsierlijken dans de goden in een schaterlach deed uitbarsten [1]), Ishikoridome („Steensnijder") en Toyotama („Overvloedig juweel"). Deze vijf daalden als gevolg van Ninigi no Mikoto, Amaterasu's kleinzoon, van den hemel af, toen deze bezit kwam nemen van het hem door de Zonnegodin geschonken aardsche rijk [2]). Ongetwijfeld heeft deze mythe een historische kern, en zijn Ninigi en zijn volgelingen de veroveraars van het land Izumo, welke hun godsdienst en hun kunst meebrachten. Koyane is tevens de ujigami van de Fujiwara familie, een tak der Nakatomi. Het is geen wonder dat zij die als eersten der betreffende familiën optraden in ceremo-

[1]) Zie beneden, Hoofdstuk II, § 2.
[2]) Zie beneden, Hoofdstuk II, § 4.

nieele en artistieke functies door hunne nazaten met goden vereenzelvigd en onder gefingeerde of natuurgodennamen vereerd werden.

Temmangû, de God der Literatuur, is de vergoddelijkte Sugawara no Michizane, een in 901 in ongenade gevallen Eerste Minister, die na zijn dood den lasteraar, die hem ten val gebracht had, door een bliksemschicht doodde, en ook andere leden van diens familie deed omkomen, ja zelfs aan den Keizer verscheen en diens spoedigen dood veroorzaakte. Als bestraffer der boozen en helper der goeden is hij ook nu nog een der populairste Shintô-goden. Doch we behoeven niet te vragen naar welk voorbeeld hij gevormd is. Zoowel Kw'éi-Sing, een der vijf Chineesche Literatuurgoden, als K'üh Yuen, de vergoddelijkte minister van Koning Hoai (4de eeuw v. C.), die zich verdronk in de rivier Poh-lo, zijn zonder twijfel Temmangû's voorloopers geweest. Zijn naam zelf is Chineesch en beduidt; „Tempel (d.i. de godheid zelve) die den Hemel vult". Reeds twee jaar na zijn dood (in 907) werd een tempeltje voor hem opgericht onder den naam Temman tenjin, „den Hemelschen Shen (kami), die den Hemel vult".

§ 6. Phallische goden. De beschermers van het menschdom tegen de booze ziektedemonen, oni (Chin. kwéi) zijn de phallische Sae no kami of „Afwerende goden" [1]). Hun naam wordt geschreven met de Chineesche karakters Dôsôjin, d.i. „Wegvoorvader-goden", en speciaal één hunner, Sarutahiko, wordt algemeen zoo genoemd. Het karakter sô (Chin. tsu) heeft behalve de beteekenis van „voorvader" ook die van „god der wegen", en het is in dien zin dat wij den naam Dôsôjin hebben te verstaan. De Sae no kami zijn m.a.w. goden der wegen. Drie ervan worden in een der norito of oude gebeden

1) Zie ASTON, Shinto, p.p. 186—198.

vermeld met namen die erop wijzen dat zij beschermers der kruiswegen waren, welke de booze geesten tegenhielden; en in de oude annalen worden zij zoowel goden der kruiswegen als pestilentie-goden (yakushin d.i. „pestilentie [afwerende] shen") genoemd. Zij werden niet in tempels maar aan kruiswegen vereerd, waar hunne houten beelden stonden, deels menschelijk met duidelijk weergegeven phallus en kteis, deels eenvoudige phalli. Thans zijn zij meestal vervangen door Jizô, den Bodhisatva Kshitigarbha, die de zielen verlost uit de hel en speciaal de kleine kinderen beschermt. Voorbijgangers leggen steentjes bij die Jizô-beelden, volgens de Buddhistische verklaring om daardoor de taak te verlichten van de zielen der kleine kinderen, die door Shôzuka no baba, de oude heks in de hel, gedwongen worden steentjes op te stapelen op den oever van de Sai no kawara, de Buddhistische Styx. Elk steentje bij Jizô's beelden gelegd, is er één minder voor de zwoegende kleinen. Doch dit is slechts een latere verklaring van een zeer oud gebruik. De waarheid is dat de reizigers een steentje plachten te leggen bij de Dôsôjin-beelden, in wier plaats Jizô getreden is, om zich op die wijze onder hunne bescherming te stellen, juist als de oude Grieken hun steentje voegden bij de hermaia om de hulp te verkrijgen van Hermes, den god der wegen.

§ 7. Diergoden. Bij de natuurgoden is reeds melding gemaakt van de slangen en draken, vereerd als kami. De tijger en de wolf worden eveneens tot de kami gerekend, hoewel zij niet in tempels worden aangebeden. Den vos, den rijstgeest, ziet men overal bij de heiligdommen en kapelletjes van Inari, de godin van de rijst; dit dier geldt als Inari's bode, maar wordt vaak als Inari zelve vereerd, en m.i. terecht, want al deze dierboden der goden zijn oorspronkelijk diergoden geweest, wier rol door het anthropomorphisme gewijzigd is. Zoo heeft men de Yatagarasu of Zonnekraai, en

vindt men de kraai ook te Kumano als heilig dier, evenals het hert te Kasuga, de schildpad te Matsunoö, de aap te Hiyoshi en vandaar in alle andere Sannô-tempels (vermoedelijk gewijd aan Ohonamuji, Susanowo's zoon), de witte reiger te Kebi, de slang te Suwa, terwijl de duif als bode geldt van Hachiman, den oorlogsgod.

II

De mythen

§ 1. De schepping. Daar de Kojiki de oudste en 't minst onder Chineeschen invloed staande bron is, zullen we dat werk volgen bij het geven van een kort overzicht der mythen.

Allereerst werden er vijf hemelsche goden genoemd, welke „alleen (d.i. uit niets) geboren werden toen Hemel en Aarde begonnen te bestaan". Vervolgens ontstonden de „zeven goddelijke generaties", waarvan de laatste bestond uit Izanagi en Izanami. Deze broeder en zuster maakten op bevel der hemelsche goden een begin met de schepping der aarde. Staand op de „Drijvende brug des Hemels" stootten zij de Juweelen Speer naar beneden, en na er het zilte nat mee omgeroerd te hebben trokken zij haar op, waarbij het zeewater neerdruppelde van het eind der speer en het eiland Onogoro vormde. Op dit eiland neergedaald huwden zij en verwekten een rij van andere eilanden en goden van aarde, rotsen, wind, water, bergen, vlakten, bergpassen, boomen en vuur. De geboorte van den Vuurgod deed Izanami sterven, tot groote smart van Izanagi, uit wiens tranen twee goden ontstonden. Na zijn gemalin begraven te hebben op den berg Hiba aan de grenzen van het land Izumo, wreekte hij haar dood door den Vuurgod het hoofd af te houwen. Uit

diens bloed, hoofd en lichaamsdeelen werden verscheidene andere goden geboren.

Vervolgens ging Izanagi naar het Land der Duisternis, Yomi, en verzocht zijn gemalin terug te keeren. Doch zij zeide reeds gegeten te hebben van het fornuis van Hades, en de gevolgen hiervan bleken hem toen hij, tegen haar verzoek om niet naar haar te zien, één van de tanden van zijn kam aanstak en bij het licht daarvan naar haar keek. Toen zag hij dat haar lichaam in ontbinding was overgegaan, en dat acht Dondergoden erin waren ontstaan. Beschaamd omdat hij haar in dien toestand had gezien, liet zij hem vervolgen door de „Leelijke Vrouwen van Yomo" (=Yomi), en door de acht dondergoden met vijftienhonderd krijgers van Hades. Doch de eersten ontkwam hij door zijn hoofddoek en kam neer te werpen, welke veranderden in druiven en bamboespruiten, die zij opaten, en de laatsten joeg hij terug door hen te werpen met drie perziken die groeiden op den „Effen pas van Yomi". Toen kwam Izanami zelf om hem te vervolgen, maar hij versperde den pas met een reusachtig rotsblok, waarop zij dreigde in één dag duizend menschen van zijn land te zullen worgen. Zijn antwoord was dat hij dan even zoovelen per dag zou doen geboren worden. „Zoo wordt", luidt het verder, „Izanami de Groote Godin van Yomi" genoemd... De „Effen pas van Yomi" (d.i. de ingang van Hades) heet nu de Ifuya pas in het land Izumo".

Om zich te reinigen van de bezoedeling, opgedaan in het onreine land van Yomi wiesch Izanagi zich in een rivier in 't land Tsukushi (het tegenwoordige Kyûshû). Daarbij werden twaalf goden geboren uit de kleedingstukken en sieraden die hij aflegde, voorts twee goden des kwaads uit het vuil dat hij van zich afwiesch, afkomstig van de onderwereld, en drie anderen om het onheil, door de vorigen verwekt, te herstellen. Verder zagen bij dit bad zes oceaangoden het licht.

Ten slotte werden uit zijn linkeroog Amaterasu „de aan den Hemel schijnende", uit zijn rechteroog Tsukiyomi, de Maangod, en uit zijn neus Susanowo, de „Onstuimige", geboren.

De namen der vijf Hemelsche goden, welke evenals die der zes volgende generaties in de Nihongi ten deele verschillen van de door de Kojiki vermelde, komen in de latere mythen in 't geheel niet meer voor, behalve de beide Musubi no kami, de „Goden der Voortbrengingskracht". Hun naam wordt weergegeven door de Chineesche karakters san-ling, wat beteekent „de voortbrengende manifestatie der tsing of levenskracht". In de Kojiki behooren deze tot de Hemelsche goden, doch in de Nihongi vormen zij de zesde van de volgende generaties. De namen van de meesten dezer laatsten wijzen op hun verband met de Aarde en hare voortbrengende kracht, in tegenoverstelling van de goden des Hemels. Er is hier duidelijk een gedachtenspheer analoog aan de Chineesche beschouwingen aangaande Yang en Yin, en dit is ook waarneembaar in 't verhaal betreffende Izanagi en Izanami. Wel is waar kan in Japan zeer goed ook zonder China's invloed de voorstelling van Hemel en Aarde als de beide voortbrengende machten geheerscht hebben, maar dan zouden ook de andere mythen ervan gewagen. Waarschijnlijk zijn, zooals CHAMBERLAIN en ASTON vermoeden, al die eerste abstracte goden eerst later verzonnen. Ook Izanagi en Izanami spelen behalve in 't scheppingsverhaal geen rol in de mythen, en een zeer geringe in den cultus. Toch schijnen mij oude elementen te schuilen onder de later onder Chineeschen invloed ontstane, b.v. het werpen van de speer, door HIRATA m.i. terecht als phallus verklaard, van de Brug des Hemels, welke niets is dan de regenboog.

Het Rijk van Yomi is de onderwereld, welks krijgers de bovengemelde oni of ziektedemonen zijn. Izanami speelt hier blijkbaar de rol van godin des doods. Het

gebruik der perziken ter afwering van de demonen herinnert aan China, waar aan het hout van den perzikboom die macht bij uitnemendheid wordt toegekend, terwijl de vrucht zelf er een symbool is van lang leven. De reiniging van de bezoedeling des doods vindt men overal terug. Wat de geboorte der goden van zon en maan betreft, in de eerst in de vierde eeuw na Christus ontstane, blijkbaar aan vreemden ontleende Chineesche mythe van P'an ku, die stervend het heelal deed ontstaan, worden zon en maan eveneens uit het linker- en rechteroog geboren, terwijl de wind evenals Susanowo, „de Onstuimige", uit den neus voortkomt.

§ 2. Amaterasu en Susanowo. Verheugd over de geboorte der laatste drie schitterende goden, Amaterasu, Tsukiyomi en Susanomo, schonk Izanagi aan de Zonnegodin de heerschappij over de Vlakte des Hemels, aan den Maangod de heerschappij over het Domein van den Nacht, en Susanowo verhief hij tot Gebieder der Zee. Doch de laatste nam het hem geschonken gebied niet aan en weende zoo bitter, „dat de groene bergen verdorden en alle rivieren en zeeën opdroogden". Zwermend gonsden de wilde goden in 't rond en alles voorspelde ellende. Toen Izanagi zijn zoon vroeg waarom hij zoo weende, zeide deze te willen gaan naar het Verre land daarbeneden, het land van zijn gestorven moeder. Door zijn vertoornden vader verbannen steeg hij op naar den hemel, om vóór zijn vertrek afscheid te nemen van Amaterasu, zijn zuster. Bergen en rivieren schudden van zijn wilde vaart, en de Zonnegodin, meenend dat hij met booze bedoelingen kwam, ontving hem in dreigende houding. Maar hij verklaarde dat hij geen kwaad wilde, en op zijn voorstel zwoeren zij beiden een eed, staand op de oevers van de Rivier des Hemels (den Melkweg), en schiepen elk door hun ademtocht goden, drie vrouwelijke en vijf mannelijke. Doch Susanowo's wilde aard kwam boven, en deed hem Amaterasu's rijstvelden ver-

storen en haar paleis verontreinigen. Ja zelfs brak hij een gat in 't dak van de zaal waar zij de gewaden der goden zat te weven en wierp er een hemelsch veulen door, zoodat de wevende dienaressen stierven van schrik en Amaterasu zelf zich verborg in het rotshol des Hemels. Toen waren aarde en hemel in duisternis gehuld, en de ontstelde goden vergaderden ter beraadslaging in de bedding van de hemelsche rivier. Zij lieten een spiegel maken en een snoer juweelen en hingen deze aan een cleyera japonica (s a k a k i, den heiligen boom), met wortel en tak uitgetrokken op den hemelschen berg K a g u, benevens allerlei andere zoenoffers. Toen ze nu de voorteekenen hadden waargenomen door middel van 't schouderblad van een hert en den bast van een kerseboom, werden liturgiën gezongen, de Sterke God plaatste zich naast de deur van het rotshol, en de godin U z u m e danste zulk een potsierlijken en obscoenen dans, dat de achthonderd myriaden goden uitbarstten in een schaterlach, waarvan de Vlakte des Hoogen Hemels dreunde. Hoogst verbaasd over deze vroolijkheid der in 't duister gehulden, opende Amaterasu de deur op een kier en vroeg naar de reden van dat gelach. Uzume antwoordde: „Wij zijn verheugd omdat er een godheid is, schitterender dan gij zelve". Tegelijkertijd werd aan de Zonnegodin de spiegel voorgehouden, waarin zij met klimmende bewondering haar evenbeeld aanschouwde, en meer en meer naar voren trad. Toen greep de Sterke God haar hand en trok haar geheel naar buiten, waarop haar de terugweg werd afgesneden door een strootouw (s h i r i k u m e-n a w a, het demonen afwerend s h i m e n a w a, nog heden bij Shintô-tempels en ceremoniën te zien). En ziet, Hemel en Aarde waren weder in het licht.

Door den godenraad gestraft en verbannen, ging Susanowo heen, doch eerst doodde hij nog de Voedselgodin, omdat hij meende dat zij hem vuil in plaats van voedsel gegeven had. In het lichaam der doode ont-

stonden zijdewormen, rijstkorrels, gierst, boonen en gerst, welke Musubi no kami, de god van den Wasdom, als zaad deed gebruiken (door de menschheid).

Aan den oorsprong van de rivier Hi in Izumo gekomen, doodde Susanowo de achtkoppige, achtstaartige slang van Koshi, wier lichaam zich uitstrekte over acht valleien en acht heuvels en bedekt was met mos en boomen. Dit monster verslond jaarlijks een der acht jonge dochters van den Aardgod aldaar, en kwam nu om de laatste, doch werd op raad van Susanowo bedwelmd door middel van acht vaten rijstwijn, waarop hij de slang in stukken hakte en in haar staart het beroemde „Grasbedwingende zwaard" (Kusanagi no tachi) vond. Toen bouwde hij een paleis te Suga in Izumo en huwde de geredde prinses. Zijn afstammeling in het zesde geslacht was de god Ohonamuji of Ohokuninushi, „Bezitter van een Grooten Naam" of „Heer van 't Groote Land". Bij een andere godin verwekte hij den Grooten Oogstgod en den Voedselgeest (Uka no mitama, geïdentificeerd met Inari, de Rijstgodin). Daarna treedt hij op als Heer der onderwereld.

Wat de Zonnegodin betreft, haar later karakter van Voorzienigheid hebben we hierboven (Hoofdstuk I, § 2) besproken. ASTON [1]) wijst terecht op den naam Hiruko of „Zonneman", gegeven aan Izanagi en Izananami's mislukten eerstgeborene, welke naam met de Chineesche karakters voor bloedzuiger-kind geschreven is, blijkbaar omdat men de ware beteekenis ervan niet meer kende. Inderdaad zou het absurd zijn, wanneer een bloedzuiger als eersteling der schepping was aangemerkt. Deze mannelijke zonnegod geraakte spoedig op den achtergrond. Thans identificeert men hem, natuurlijk geheel ten onrechte, met Ebisu, een der zeven geluksgoden, die altijd met een tai-visch wordt voorgesteld en patroon der handelslieden is. Amaterasu's shintai is de

---

[1]) Shinto p. 132.

metalen spiegel, dien we reeds in de vorenstaande mythe vinden vermeld, en wiens ronde vorm en glans tevens aan de zon herinneren, hoewel ook aan andere goden spiegels als offers, hun latere shintai, zijn toegekend.

Terwijl we van Tsukiyomi, den Maangod, wiens shintai een spiegel was, en wiens offers levende paarden waren, in de verdere mythen niets meer hooren, speelt Susanowo, de „Onstuimige", een zeer belangrijke rol. Hij is de hoofdgod der Izumo-mythen. Door de Japanners geïdentificeerd met den Maangod, met Gozu Tennô, den „Hemelschen Koning met den Koeiekop", een der trawanten van den Indischen Hellekoning Yama, of met dezen laatste zelf, en ook beschouwd als een pest- of oorlogsgod, wordt hij door de Europeesche geleerden als Storm- en Regengod verklaard. Zooals we boven (Hoofdstuk I, § 2) reeds opmerkten, is de verbinding van Koning der Duistere Onderwereld en Maangod, alsook van beheerscher van het water en bestrijder van het Licht (de Zonnegodin) geheel in overeenstemming met de Chineesche ideeën aangaande Yang en Yin. Dit behoeft echter daarom nog niet noodwendig aan samenhang toegeschreven te worden, want ook elders vindt men analoge voorstellingen. Verklaring der Japansche mythen is, zooals CHAMBERLAIN [1]) opmerkt, een uiterst moeilijke, ja tot nog toe vrijwel ondoenlijke taak, omdat zij een mengsel vormen van allerlei elementen, behoorend tot verschillende deelen des lands (Kyûshû, Izumo en Yamato), zoowel als tot den grooten nabuur China.

§ 3. Ohonamuji, ook genaamd Ohokuninushi, „Heer van 't Groote Land". Deze afstammeling van Susanowo, uit liefdenijd vervolgd door zijn tachtig halfbroeders, die hem tot tweemaal toe doodden, waarna hij telkenmale tot het leven werd teruggebracht, daalde af in de Onderwereld. Daar door Susanowo op de zwaarste proeven gesteld, kwam hij ze alle te boven met behulp

[1]) Introduction of the Kojiki translation, p. LXXXVII.

van Susanowo's dochter, die als een tweede Medea zich door hem liet schaken, na hem aan slangen, duizendpooten en wespen te hebben doen ontkomen. Door de hulp van een muis aan een wissen, door Susanowo hem bereiden vuurdood ontsnapt, bond hij het haar van den slapenden heer der onderwereld vast aan de dakbalken en versperde den ingang met een reusachtig rotsblok, waarop hij met de prinses op zijn rug wegvluchtte, tevens Susanowo's levenszwaard, levensboog en pijlen, en zijn hemelsche luit medenemend. Maar de luit stootte tegen een boom en de aarde weergalmde van den klank. Susanowo, hierdoor ontwaakt, kon zich niet snel genoeg losrukken, zoodat hij hem niet meer kon inhalen vóór hij den Effen pas van Hades had bereikt. Hij riep den vluchteling na, zijn halfbroeders met het zwaard en den boog te vervolgen en in de rivier te jagen, zijn (Susanowo's) dochter te huwen en zelf „Meester van 't Groote Land" (O h o k u n i n u s h i) te worden. Zoo gebeurde het. Bij drie andere godinnen verwekte de Meester van 't Groote Land vijf kinderen, waaronder de beroemde godheid van Kamo. Te samen met een dwerggod, S u k u n a-b i k o n a, ordende en bestuurde hij het land Izumo, tot de laatste overstak naar het Eeuwige Land. Een andere godheid, in deze mythe vermeld, is de Vogelverschrikker in de rijstvelden, die, hoewel hij zich niet beweegt, toch alles in het rijk weet.

O h o n a m u j i regeerde met een rij van afstammelingen het land Izumo, toen Amaterasu, de Zonnegodin, besloot haar zoon naar de aarde te zenden om hem te doen heerschen in plaats van de wilde, ruwe aardsche goden. Doch een daartoe door de goden naar de aarde gezonden afgezant keerde niet terug, daar hij door Ohonamuji was overreed, en een tweede gezant huwde Ohonamuji's dochter en liet acht jaar lang niets van zich hooren. Toen de goden daarop een fasant zonden om hem naar de reden van zijn uitblijven te vragen, werd die vogel door hem gedood met een der

hemelsche pijlen, door de goden hem bij zijn vertrek verleend. De pijl viel neer voor Amaterasu's voeten en werd door haar teruggeworpen, opdat zij hem zou treffen als hij schuldig was. En ziet, de pijl trof hem in de borst en doodde hem. Ten slotte daalden twee goden in Izumo neer en brachten het bevel der hemelsche goden aan Ohonamuji over, waarop deze de beslissing overliet aan zijn beide zonen. De oudste van deze, Koto-shiro-nushi, gaf terstond het pleit gewonnen, de andere, Take-minakata, werd met geweld gedwongen, waarop ook de Meester van het Groote Land de heerschappij neerlegde en beloofde naar Hades te zullen gaan op voorwaarde dat een tempel voor hem gebouwd zou worden. Daarop verdween hij en aan zijn wensch werd gehoor gegeven. Een der gezanten keerde naar den hemel terug en berichtte de onderwerping van het land.

Evenals Susanowo is Ohonamuji blijkbaar een speciale Izumo-godheid. Zijn tempel, de Taisha of „Groote Tempel" te Kizuki in Izumo, welke plaats in de mythe met den ouden naam Tagishi wordt aangeduid, is na de Ise-tempels de beroemdste van Japan. Alle goden verzamelen zich daar in de tiende maand, welke daarom Kami-na-zuki of „godenlooze maand" wordt genoemd. Deze legende berust, zooals HIRATA en ASTON opmerken, vermoedelijk op een valsche etymologie van 't woord Kami-name-zuki, de „Godenproef-maand", d.i. de maand van 't oogstfeest. De onderwerping van Ohonamuji en zijn afstammelingen wijst duidelijk op een overheersching van Izumo door Yamato, zooals in mythen vaak historische gebeurtenissen zijn terug te vinden.

De dwerggod Sukuna-bikona heet aan de menschheid magische kunst, geneeskunde en de vervaardiging van rijstwijn geleerd te hebben, en hun tevens geneeskrachtige bronnen te hebben geschonken. De Budhisten hebben hem voor een manifestatie (avatar,

gongen) van Yakushi Nyorai, hun eigen Indischen Geneesgod, verklaard, zoodat hij thans weinig onder zijn eigen naam wordt vereerd.

Ohonamuji's wijze oudste zoon Koto-shiro-nushi werd voorheen ten zeerste vereerd aan 't Hof des Keizers, omdat hij door zijn raad zijn vader had afgehouden van weerstand tegen Ninigi, 's Keizers voorvader. Doch nu wordt hij weinig meer vermeld, terwijl daarentegen de god van Suwa, zijn oproerige jongere broeder Take-minakata, een der populairste goden van Japan geworden is. Zooals we boven hebben gezien (Hoofdstuk I, § 4), manifesteert hij zich in den erfelijken hoofdpriester van dien tempel, die tevens als zijn direkte afstammeling geldt.

§ 4. Ninigi. Op voorstel van Amaterasu's zoon, door haar als beheerscher der aarde aangewezen, werd in diens plaats zijn zoon Ninigi, „Overvloed", gezonden, en deze daalde met een groot gevolg van goden langs de brug des hemels op een berg in Tsukushi (d.i. Kyûshû) neer. Tot dit gevolg behoorden de boven (Hoofdstuk I § 5) genoemde voorvaderen der vijf be of erfelijke gilden. Als geleider diende Saruta-hiko, een der phallische goden der wegen (Hoofdstuk I, § 6). Ninigi huwde de jongste dochter van den Grooten Berggod en zond de oudste naar haar vader terug omdat zij te leelijk was, waarop de laatste, woedend over dezen smaad, bepaalde dat Ninigi's afstammelingen, de Mikado's, „broos zouden zijn als de bladeren der boomen", m.a.w. slechts kort zouden leven. Toen nu de jongste zuster zwanger was en Ninigi niet gelooven wilde, dat het zijn kind was dat zij onder 't hart droeg, verwekt in één nacht, onderwierp zij zich uit eigen beweging aan een vuurproef, door de geheel gesloten „barenshut" bij hare bevalling in brand te steken. Zij baarde toen drie zonen: toen 't vuur op zijn hevigst was Hoderi, „Vuurschijn", vervolgens Hosuseri, „Vuurclimax", en ten slotte Howori,

„Vuurmindering”, ook Hohodemi genaamd. Alle vier kwamen ongedeerd uit de vlammen te voorschijn en werden daarop door Ninigi als zijn gade en kinderen erkend.

Godsoordeelen door vuur, als in deze mythe vermeld, zijn in Japan geen zeldzaamheid.

§ 5. Hoderi en Hohodemi. De oudste der drie broeders, Hoderi, werd een visscher, de jongste, Hohodemi, werd een jager. Toen de laatste eens met veel moeite van Hoderi verkregen had, dat hij hem zijn vischhaak leende, ving hij niet alleen niets, onbekend als hij was met het visschersbedrijf, maar liet bovendien den haak in zee vallen. Hoderi, niet tevreden met het aanbod van vijfhonderd, ja duizend andere vischhaken, eischte zijn eigendom terug tot groot verdriet van Hohodemi, die weeklagend langs het strand liep. Maar een der zeegoden bouwde een boot voor hem en deed hem varen naar 't paleis van den Oceaangod. Voor de poort daarvan stond een groote cassiaboom, overhangend over een bron. Hij klom in den boom en wachtte, zooals de zeegod hem geraden had. En ziet, daar kwamen de dienaressen van Prinses Toyotama, „Overvloedig-Juweel”, om water te scheppen uit de bron. Door het licht dat hij afstraalde in 't water ontdekten zij den hemelschen god. Binnengeleid in het paleis en met groote eerbewijzen door den Oceaangod ontvangen, werd hij terstond begiftigd met de hand der prinses. Zoo leefde hij daar drie jaren, waarna het heimwee hem bekroop en hij, gezeten op den kop van een wani (een zeemonster, gewoonlijk als krokodil verklaard, doch m.i. eerder een soort van draak) naar zijn land terugkeerde. De Oceaangod had hem den verloren vischhaak, die door een tai-visch was ingeslikt, teruggegeven en hem tevens allerlei goeden raad gegeven ten opzichte van zijn optreden tegenover zijn broeder Hoderi. Bovendien schonk hij hem twee juweelen, het eene van vloed, 't andere van ebbe, om

daarmee zijn broeder te bedwingen. Dit gelukte hem dan ook ten volle, want met het vloedjuweel deed hij de wateren zoodanig rijzen, dat Hoderi bijna verdronk, waarna hij hem redde met het ebbejuweel. Toen was Hoderi's tegenstand gebroken en hij erkende Hohodemi's gezag.

Prinses Toyotama kwam uit de zee en bouwde zich aan 't strand een barenshuis, waarin zij zich terugtrok na haar gemaal verzocht te hebben niet naar haar te kijken, omdat zij in haar oorspronkelijke gedaante zou baren. Toen hij echter zijn nieuwsgierigheid niet kon bedwingen en door een reetje keek, zag hij daarbinnen een geweldige wani zich kronkelen en wringen, waarop hij verschrikt wegvluchtte. Vol schaamte en toorn ging de prinses heen en liet haar kind achter op het strand, waar zij 't liet voeden door hare zuster.

Volwassen geworden, huwde Hohodemi's zoon met deze zelfde zuster zijner moeder en verwekte bij haar vier zoons, waarvan er één ging naar 't Eeuwige land (een soort van paradijs), een tweede naar de zee, zijn moeders gebied, en de twee anderen oostwaarts trokken ter verovering. De oudste dezer beiden stierf ten gevolge eener wonde, maar de jongste, welbekend onder zijn posthumen naam Jimmu Tennô, trok veroverend voort met behulp van een hem door de hemelsche goden verleend zwaard en geleid door een goddelijke reuzenkraai (yatagarasu). Dit is de eerste der lange rij van Keizers, en met hem begint voor den Japanner de geschiedenis. In 660 v. C. zou hij in Yamato zijn hoofdstad gevestigd hebben. Doch in waarheid betreden we eerst meer dan twaalfhonderd jaar later vasten historischen bodem.

Met recht is door de Europeesche geleerden gewezen op de vele vreemde elementen in deze mythe. Het paleis van den Oceaankoning, die natuurlijk evenzeer een wani of draak was als zijn dochter, herinnert sterk aan de Indische Nâga-legenden. Men vindt hem

dan ook afgebeeld met een slangvormigen draak achter zich, welks kop boven zijn hoofd uitsteekt, juist als bij de Nâga-koningen in de Oud-Indische voorstellingen het geval is. De boom bij de weerspiegelende bron voor de poort komt ook voor in Westersche volksverhalen. Toch is het zeer wel mogelijk dat de kern van deze mythe zeer oud is, en eerst latere tijden haar met vreemde motieven hebben opgesmukt. Karakteristiek is het tenminste, dat de woonplaats van den Oceaangod in een zang, waarin Hohodemi zijn heengegane gemalin betreurt, een eiland genoemd wordt, terwijl de paleizen der Nâga's zich steeds op den bodem van het water bevinden.

III

De eeredienst

§ 1. Priesters. Evenals in China zijn godsdienst en staat één. Het woord voor regeering, matsurigoto, beteekent eenvoudig „offer-ding", m.a.w. de voornaamste taak der regeerders is het offeren aan de goden. De hoogste offeraar is natuurlijk de Keizer. Deze droeg een deel zijner godsdienstige functies over aan de Nakatomi familie, boven vermeld [1]). Vele leden dezer familie hadden zitting in het Jingikwan, of „Departement der goden van hemel en aarde" (jingi = shen k'i), een gouvernementsbureau voor godsdienstzaken, dat zelfs boven het Dajôkwan of „Groot Regeeringsbureau" stond. Het hoofd van het Jingikwan, de Haku, vertegenwoordigde den Keizer als deze door ziekte verhinderd was zijn godsdienstige taak te vervullen. Hij werd bijgestaan door de eveneens hierboven genoemde Imbe, een familie wier voornaamste werk het was de offers te bereiden, sommige der norito of gebeden te lezen, en bij tempelbouw heilige functies

[1]) Hoofdstuk I, § 5, p. 15.

te verrichten. Ook de Urabe, de erfelijke waarzeggers, stonden den Haku ter zijde voor het raadplegen van de voorteekenen en het in de rivier werpen van de harahi-tsu-mono of „zuiverings-dingen". Behalve eenige erfelijke hoogepriesters van voorname heiligdommen waren de kannushi (i.e. kami-nushi, „meesters der goden") de van staatswege aangestelde hoofden der tempels, welke ook nu nog dien titel dragen. Zij zijn niet alleen gehuwd, maar ook dienstplichtig, en dragen hun priestergewaad, een oud hofkostuum, alleen wanneer ze hun taak vervullen, die bestaat in de zorg voor den tempel en 't opzeggen van de vastgestelde gebeden. De oorspronkelijke rol der lager geplaatste hafuri of hôri is niet zeker; volgens SATOW [1]) was het hun taak, de dooden te begraven en de lijkrede te houden, volgens ASTON [2]) beteekent de naam: „offeraars", terwijl FLORENZ [3]) hen verklaart als: „de de goden bedienenden". Een andere naam voor priesters van lagen rang is negi.

Wat de aan Shintô-tempels verbonden priesteressen betreft, de voornaamsten daarvan waren de beide Saigû, prinsessen van keizerlijken bloede, door divinatie aangewezen, de eene voor den dienst in den Grooten Tempel der Zonnegodin te Ise, de andere voor dien in den tempel van Kamo, waar de ujigami der Keizers werden vereerd. In 't begin van de 13de eeuw werden deze beide ambten opgeheven. Voorts behoorden bij de voornaamste tempels de Kamu-no-ko („godskinderen"), ook miko („eerwaardige kinderen") genoemd, jonge adelijke meisjes wier taak het was de heilige kagura-dansen uit te voeren, 't voedsel te koken voor de offers, en zich als media door de goden te doen inspireeren. Andere media, n.l. tusschen de dooden en de levenden, zijn de tegenwoordige ichiko

[1]) Ancient Japanese Rituals, T. A. S. J. VII, pp. 112 sq.
[2]) Shinto, p. 205.
[3]) Japanische Mythologie, p. 130, noot 34.

of azusa miko, meisjes die een boog van azusa hout gebruiken bij het oproepen van de geesten der gestorvenen. Zij wonen òf in bepaalde districten òf zwerven rond, voor ieder te raadplegen.

Tegenwoordig staan alle priesters en tempels onder het bestuur van het Shajikyoku of Bureau voor Shintô- en Buddhistische tempels. Niet alleen offers en gebeden zijn aan de priesters opgedragen, maar ook de leiding van godsdienstige feesten en processies alsmede van Shintô-begrafenissen, nadat zij eerst de ziel van den doode hebben doen overgaan in het tamashiro of „zieleteeken", een wit plankje, dat in 't vervolg in het tamaya, een wit houten kapelletje, in huis bewaard wordt, en waaraan spijsoffers gebracht worden. Prediken doen ze zoo goed als nooit.

§ 2. Tempels. In de oudste tijden werden de goden niet in tempels vereerd. Daarna bouwde men te midden van heilige sakaki-boomen paalwoningen van hinoki-hout (chamaecyparis obtusa), en dekte ze met den bast van dien boom, niet met tegels. De oudste en beroemdste Shintô-heiligdommen zijn op deze wijze gebouwd, en de stijl wordt bij herbouwing zuiver bewaard, terwijl men ook in den laatsten tijd bij den bouw van eenige nieuwe tempels dezelfde regels heeft gevolgd.

Het hoofdgebouw (honden of honsha) bestaat vaak uit twee afdeelingen, waarvan de voorste de gohei (de heilige papieren waarin de godheid afdaalt), de achterste de shintai bevat. Vóór de honden heeft men de haiden of „buiging (d.i. vereering) 's hal", vaak door een overdekte galerij (ai-no-ma) ermee verbonden. Daar offert men in den offerbak en bidt. Soms is er een aparte haiden voor de gohei. Het dak van het hoofdgebouw is bij de in ouden stijl opgetrokken tempels aan beide zijden voorzien van twee naar boven uitstekende einden van de schuin oploopende balken (chigi), welke herinneren aan de primitieve hut (bij een afbeelding van een dorpstempel op Celebes

merkte ik hetzelfde op), evenals ook van zoogenaamde katsu-ogi, sigaarvormige stukken hout, rustend op den horizontalen topbalk. Aan den ingang van het tempelgebied heeft men een eenvoudige houten poort, torii (bij Ryôbu tempels, d.z. heiligdommen die tot 1868 half Shintô, half Buddhistisch waren, zijn ze van steen), zeer vaak behangen met het shime-nawa, het demonen, vooral ziekte-demonen, afwerend strootouw. Vóór de haiden staat een steenen waschtrog om de handen te reinigen vóór men bidt. Voorts heeft men bij groote tempels nog een tooneel voor de heilige dansen (bugaku-dai), een stal voor 't heilige witte paard, een votiefhal (emadô), etc. Op 't gebied van vele groote tempels vindt men zoogenaamde aidono of bijtempels van andere goden.

Niet oorspronkelijk shintôïstisch, maar gevormd naar analogie van de Buddhistische tempelwachters, de beide Ni-ô of „Menschlievende Koningen", die men aan weerszijden van de Buddhistische tempelpoorten in nissen ziet staan, zijn de zoogenaamde Zuijin of „Volgelingen", ook wel Yadaijin of „Ministers met de bogen", genoemd, twee zittende mannen met pijl en boog gewapend, wier beelden men vaak in de nissen der Buddhistische poorten van de Ryôbu-tempels (nooit naast torii) aantreft, en die dienen om den tempel te bewaken. Dezelfde rol vervullen de steenen of bronzen koma-inu, „Koreaansche honden", in de oude teksten „shishi-koma-ini of „Leeuw-Koreaansche honden" genoemd, oorspronkelijk een leeuw en een éénhoorn, in de 10de eeuw uit Korea ingevoerd, en 't eerst in 't paleis gebruikt om de booze geesten uit de omgeving van den Keizer en de Keizerin te verjagen [1]).

De tempels zijn verdeeld in klassen. Bovenaan staat het heiligdom in Ise, dan volgen de kwampeisha of

---

[1]) Vgl. mijn artikel over „The dog and the cat in Japanese folk-lore, T. A. S. J. Vol. XXXVII, Part. 1, pp. 54 sqq.

„Officieele offertempels", die door de regeering worden onderhouden en waarheen bij groote tempelfeesten offers gebracht worden door een Keizerlijken afgezant. Deze kwampeisha zijn verdeeld in verschillende graden; de meeste en voornaamste ervan zijn gewijd aan mythische goden, dan komen enkele vroegere Keizers, en 't laagst staan de gedeïficeerde beroemde en loyale mannen. Op deze staatsheiligdommen volgen de Provinciale, Prefecturale, Districts- en Dorpstempels, de laatste vaak zonder priester.

In de provincie Ise, bij 't stadje Yamada, ligt het voornaamste Shintô-heiligdom: de tempel der Zonnegodin. Deze Naigû of „Binnentempel" wordt om de twintig jaar afgebroken en het hout ervan als amuletten verkocht. De inwijding van het nieuwe gebouw heeft met groote plechtigheid plaats. Een der norito of heilige gebeden wordt voorgelezen en de heilige spiegel, de shintai der godin, wordt plechtig overgebracht. Hij rust in een doos, die nooit geopend wordt noch vernieuwd; dreigt zij van ouderdom uiteen te vallen, dan wordt zij door een andere doos omsloten. Een stroom van pelgrims bezoekt het geheele jaar door dit heiligdom, dat zij niet eens mogen betreden, want een wit gordijn zegt hun: „Tot hiertoe en niet verder". Zij offeren hun penningske op een mat die vóór dit gordijn ligt, klappen in de handen, bidden en gaan heen, waarna zij een bundel amuletten koopen en tevreden huiswaarts keeren. Vooral boeren en kooplui behooren er tenminste ééns van hun leven geweest te zijn, om rijken oogst en voordeeligen handel te verkrijgen van de godin, die, zooals we boven zagen, thans de rol van Voorzienigheid vervult. De Gekû of „Buitentempel" is gewijd aan Toyeuko no kami, d. i. Ukemochi, de Voedselgodin, vaak geïdentificeerd met de Aarde en met Inari, de Rijstgodin. Ook deze tempel wordt alle twintig jaar afgebroken. Beide zijn in den zuiveren ouden stijl gebouwd; zij dateeren van overoude tijden. De Binnen-

tempel heet reeds in de vierde eeuw v. C. te zijn opgericht.

In ouderdom zoowel als in heiligheid wedijvert met Ise een ander pelgrimsoord, n.l. Izumo, d. i. de „Groote Tempel" (Taisha of O-yashiro) in 't stadje Kizuki, provincie Izumo, hetzelfde heiligdom dat we hierboven (p. 26) in de mythologie vermeld vonden als gebouwd door de goden voor Ohonamuji of Ohokuninushi, den „Heer van 't Groote Land", toen deze afstand deed van zijn rijk voor Ninigi, den kleinzoon der Zonnegodin. De erfelijke hoogepriesters heeten directe afstammelingen te zijn van Susanowo, Ohonamuji's vader, en worden ikigami, „levende goden", genoemd.

Over de tijdelijke verhuizing van alle goden in Japan (behalve Ebisu, die door zijn doofheid de oproeping niet hoort) naar dezen tempel in de tiende maand is boven (p. 26) reeds gesproken. Een andere merkwaardigheid van dit heiligdom is de oude drilboor om het heilig vuur te maken. Volgens de Kojiki werd de god Kushiyatama door de goden aangewezen om Ohonamuji te Izumo te dienen, en vervaardigde hij een drilboor waarmede hij vuur maakte om voor zijn meester visch te bereiden. Deze drilboor wordt nog steeds door de priesters van Izumo gebezigd om 't reine vuur te verschaffen, zooals zij het reine water putten uit een bijzondere bron, de „Ama no mana wi" of „Ware bron des Hemels".

Een ander beroemd Shintô-pelgrimsoord is Kashima, in de provincie Hitachi, met zijn ouden tempel van Take-mika-zuchi. Dit is een der vele goden, geboren uit den Vuurgod, toen deze door zijn vader Izanagi in stukken werd gehouwen in toorn, omdat zijn geboorte den dood zijner moeder ten gevolge had gehad (p 18). Hij is vermoedelijk identisch met den Dondergod [1]), doch is later, evenals zijn broeder Futsunushi, steeds als oorlogsgod vereerd. Duizende pelgrims bezoeken

[1]) Vgl. ASTON, Shinto, pp. 155 sqq.

zijn feest op den negenden dag van de derde maand. Zijn shintai, een zwaard van vijf voet lengte, werd voorheen bij dit feest door de priesters uit de scheede getrokken en vereerd, terwijl de omstanders, met zwaarden gewapend, deze vóór den tempel ontblootten. Het algemeene, weinig begrensde karakter der Shintô-goden blijkt weer uit het feit, dat deze beide broeders, die aan de spits der andere goden de vreemde indringers (de Mongolen onder Kublai Khan, den beheerscher van China, in 1281) heeten verdreven te hebben, tevens voorspellingen doen aangaande den oogst. Shintô-priesters venten deze vooral voor de boeren belangrijke profetieën onder den naam van: „Berichten uit Kashima".

Niet minder beroemd zijn de Kumano Gongen of „Manifestaties van Kumano". Onder dezen naam werden de tempels van drie Shintô-goden, die zich in de provincie Kii bevinden, door de Buddhistische priesters in Ryôbu heiligdommen (half Shintô, half Buddhistisch) herschapen. Alle Shintô-goden waren immers slechts „manifestaties van Buddha's"! Maar bij de Restauratie in 1868 kwamen de Shintôïsten hun eigendom terugeischen, en twee van de drie tempels (Hongû en Shingû) kwamen dan ook weer geheel in hun handen; te Nachi echter bleef de beroemde Buddhistische tempel met het Shintô-heiligdom de vereering der pelgrims deelen. Sedert eeuwen stroomen deze erheen, vooral uit het Noorden van Japan, waar men, om een onverklaarbare reden, een speciale vereering voor deze goden heeft. Hoe hoog zij ook bij het Hof geschat werden blijkt uit het feit, dat de geschiedenis melding maakt van een Keizer die niet minder dan 34 maal als pelgrim naar Hongû trok.

De tempel van Inari te Fushimi bij Kyôto dateert van 711 en geniet een groote populariteit. De Rijstgodin geeft niet alleen een rijken oogst, maar leent een genadig oor aan alle mogelijke gebeden, en is, evenals de Zonnegodin, als 't ware de Voorzienigheid zelve. Op de dagen van Paard en Slang (Chineesche

tijdrekening), dikwijls zelfs den geheelen nacht door, trekken de pelgrims in groote scharen om den berg waarop deze tempel is gelegen. Een eindelooze rij van torii (Shintô-tempelpoorten), door geloovigen gewijd, voert naar deze heilige plaats. Ook bij andere Inari-tempels, zelfs bij de kleinste aan haar gewijde kapelletjes, ziet men vaak verscheidene torii.

Voor zeevarenden is Kompira in de provincie Sanuki (Shikoku) van groote beschermende kracht, en zij bezoeken ook trouw de andere over 't geheele land verspreide tempels van dien god. Hij is oorspronkelijk Buddhistisch, doch werd in de middeleeuwen met Susanowo geïdentificeerd. Na de Restauratie werden al zijn heiligdommen onder den naam Kotohira door de Shintôïsten ingepalmd.

Daar de ruimte te beperkt is om al de voornaamste Shintô-tempels te bespreken, wil ik ten slotte nog slechts de Yasukuni-jinja, „Tempel van 't Vredige Land", of Shôkonsha, „Tempel ter uitnoodiging der zielen", vermelden. Deze werd in 1869 te Tôkyô aan de zielen van de voor den Keizer gesneuvelden gewijd. Ook heeft hij zijne poorten geopend voor hen die in twee latere opstanden vielen (zelfs voor de opstandelingen zelf) en voor de duizenden die hun leven aan 't vaderland offerden in de oorlogen met China en Rusland.

§ 3. Gebeden. In het tempelgebied gekomen, reinigt de geloovige zich de handen in den daarvoor bestemden waterbak, betreedt de haiden, buigt tweemaal, werpt een muntstukje in den offerbak (saisembako), brengt de gong in beweging door middel van een neerhangend touw, klapt in de handen, bidt, buigt weer tweemaal, en gaat heen. Soms legt men een geschreven gebed in den tempel neer en plant, als de god gehoor gegeven heeft, een papieren vlaggetje (nobori) op het tempelgebied. Evenals in oude tijden bidt men tot de Shintô-goden bijna uitsluitend om materieel welzijn. De oudste, officieele gebeden, de norito,

die men vindt in de Engishiki, „Ceremoniën van de Engi-periode" (901—923), zijn alle dáárop alleen gericht.

§ 4. Offers. Uit de oudste annalen kan, ten deele uit de feiten zelf, ten deele uit „survivals", het bestaan van menschenoffers in de oudheid gemakkelijk worden opgemaakt. Vooral riviergoden werden op deze wijze bevredigd en gunstig gestemd. Later werden de menschenoffers vervangen door metalen poppen, zooals ook het geval was met de voorheen rond het graf van een pas gestorven Keizer — niet als offer, maar als geleide — levend begravenen. Wat het ook in Japan, evenals overal elders, voorkomende levend begraven onder de fundamenten van bruggen en kasteelen betreft, dit was geen offer, maar het diende om de ziel van den aldus gedoode die brug of dat kasteel te doen beschermen. De rol van zondenbok bij de „Groote Reiniging" (Oho-harahi), later door metalen, houten of papieren poppen vervuld, was natuurlijk oorspronkelijk aan menschen toebedeeld. Voorts waren de tempelslaven offers van vereerders.

In de oude geschiedboeken leest men veel van paarden, witte of zwarte, die door den Keizer naar beroemde Shintô-tempels gezonden werden als offers, en daar in het tempelgebied werden verzorgd. Vooral was dit het geval bij langdurige droogte of overstelpende regens, teneinde de goden — vooral riviergoden, voor wie ze vermoedelijk oorspronkelijk gedood werden, zooals nog in 642 (Nihongi XXIV 5) gebeurde — tot het geven of doen ophouden van regen te bewegen. Doch ook bij andere gelegenheden was het paardenoffer zeer in zwang. Wie geen levend paard kon geven, gaf een houten, of, in later tijden, een geschilderde vôorstelling ervan, een zoogenaamde ema of „geschilderd paard", waarvoor men emadô of „geschilderde paarden" heeft opgericht op 't gebied der groote tempels. Er hangen daar vele van die votiefplaatjes, ook met allerlei andere voorstellingen.

Overigens zijn altijd spijs (rijst, visch, groente, zeewier, vruchten, rijstkoeken en zout) en drank (sake, d.i. rijstwijn, en water) de voornaamste offers geweest, voor de dooden de eenige offers. De geslachte dieroffers (herten, zwijnen, hazen, wilde zwijnen en vogels) waren in de oudste tijden zeer gewoon, maar werden ten gevolge van den invloed van het Buddhisme afgeschaft. Verder dienden als offers: spiegels, wapens en juweelen, van welke de twee eerste ook als *shintai* fungeeren, daar deze oorspronkelijk offers waren. Ten slotte zij — last not least — van de stoffen (hennep, schors van den moermeiboom, en zijde) melding gemaakt. De *Engishiki* schrijft het gewicht ervan voor, maar later vond men er een vasten vorm voor uit, de zoogenaamde *oho-nusa* of „het groote offer". Op een houten voetstuk werden n.l. een stokje van *sakaki*-hout (van de heilige cleyera japonica) en van bamboe naast elkaar geplaatst en behangen met eenige hennepdraden en papierstrookjes, die den bast van den moermeiboom vervingen. Bij plechtige gelegenheden zijn deze *oho-nusa* nog in gebruik, maar overigens hebben de *gohei*, „Eerwaardige Offers", die slechts uit één stokje met witte (vroeger ook gekleurde) papierstrooken bestaan, hun plaats ingenomen. Ook worden deze niet langer als offers beschouwd, maar als vertegenwoordigers van de godheid zelf, en door de priesters aan de geloovigen gegeven, die ze op hun *kamidana* ('t Shintô-huisaltaar) plaatsen. Ook worden bij feesten de goden door middel van een formule ertoe gebracht in de gohei neer te dalen, en dienen ze bij de hypnotische possessies als overgang voor den god bij zijn ingaan in het medium. Ter reiniging van personen en om alle kwade invloeden van hen af te weren worden de *gohei* langs hun lichaam gewreven of over hen gezwaaid, zooals b.v. bij de kinderen een maand na hun geboorte in den tempel van den *ujigami* plaats heeft (p. 13).

§ 5. Feesten. De twee voornaamste soorten van officieele Shintôfeesten zijn die welke gewijd zijn aan den oogst en aan de reiniging van land en volk. Van de eerste is het oude Ohonihe [1]), een zeer ingewikkeld feest waarbij de Keizer kort na zijn troonsbestijging de eerstelingen van den rijstoogst aan de goden offerde, thans niet meer in gebruik, maar een dergelijke ceremonie, het Nihi-name of „Nieuwproeven", heeft nog steeds plaats op den 23sten van de 11de maand. Ook het kan-name of „Godenproeven" wordt nog jaarlijks op den 17den van de 10de maand gevierd, maar hierbij zendt de Keizer alleen offers naar de tempels in Ise. Een ander oogstfeest, het Toshigohi no matsuri, „Oogst-gebed-feest", had voorheen plaats op den 4den dag van de 2de maand.

Wat het „Groote Reinigingsfeest", Oho-harahi [2]), betreft, dit wordt geregeld tweemaal per jaar ten Paleize gevierd, n.l. op den laatsten dag der 6e en 12de maand, wat natuurlijk met het zomer- en wintersolstitium samenhangt. Vroeger diende het ook als voorlooper van allerlei groote Shintô-plechtigheden en werd ook gehouden wanneer pestilentie of dood verontreiniging hadden gebracht. De zoogenaamde harahi-tsu-mono, „reinigings-dingen", vroeger van allerlei aard (o.a. paarden), maar nu alleen uit eenige stukken goed bestaand, worden, wanneer al het onreine erop is overgebracht, in de rivier geworpen. Naast dit groote reinigingsfeest heeft men andere op kleiner schaal, o.a. dat van den Sumiyoshi-tempel te Tôkyô, waar op 't eind van Juni en December de zoogenaamde katashiro, lett. „vorm-teekens", witte papieren poppetjes (dit is natuurlijk het idee en niet een „human garment" zooals Florenz, l.l. p. 26, zegt) worden ingeleverd en van daar in een boot weggebracht en in zee geworpen.

---

1) Aston, Shinto, p.p. 268 sqq.

2) Florenz, Ancient Japanese Rituals, T. A. S. J. Vol. XXVII, pp. 1—112.

Niet officieel, maar algemeen in de huizen gevierd wordt het Tsuina of Oniyarahi, „Uitdrijverij van booze demonen", met een Chineeschen naam Setsubun genoemd, op den laatsten dag van het oude kalenderjaar, d.i. in 't begin van Februari. Reeds in de 7de eeuw had bij die gelegenheid in 't Paleis op verschillende wijzen duivelbanning plaats. Tegenwoordig strooit in elk huis de zoogenaamde toshi-otoko of „jaar-man", een der mannelijke leden van het gezin, geroosterde roode boonen (rood verdrijft demonen) en zegt: „Oni wa soto, fuku wa uchi", „Duivels eruit, geluk erin".

De feesten der Keizerlijke voorvaderen worden gevierd op 21 Maart en 20 September, de lente- en herfst-eveningen, en de Keizer offert hun dan in de kashiko-dokoro, de Paleiskapel, waarin hunne tabletten zijn opgesteld; doch de Chineesche namen dezer beide feesten wijzen op hun vreemden oorsprong.

Nieuwjaar is, evenals in China, de feesttijd bij uitnemendheid. De viering duurt van 13 December tot 15 Januari. 't Gebruik van bijzondere spijzen, 't offer van ronde rijstkoeken aan de huisgoden, de versiering van de poort met allerlei magische en symbolische teekens: het demonen afwerend strootouw, oranjeappels (dai-dai, dat ook beteekent „generatie op generatie") dennen, bamboes, kreeft (lang leven, wegens zijn krommen rug), dienen alle om 't onheil te verjagen en 't geluk, in de gedaante van lang leven en een groote nakomelingschap, in te roepen. Het verbranden der poortversierselen op den avond van den 15den Januari is geheel overeenkomstig de Chineesche gewoonte van 't ontsteken van het ook van elders welbekende lentevuur op dien dag [1]).

De eerste dag van 't paard (Chineesche kalender) in Februari (hatsu-uma) is gewijd aan Inari, de Rijst-

---

[1]) De Groot, Fêtes annuelles à Emoui, Vol I, p. 133 sqq.

godin. Wat het jongens- en het meisjesfeest op 3 Maart en 5 Mei betreft, deze zijn oorspronkelijk aan China ontleend, waar op den derden van de derde maand aan de huisgoden geofferd wordt en 't groote zomerfeest, met offers aan huisgoden en voorvaderen zoowel als met drakenbootraces, op den vijfden van de vijfde maand wordt gevierd [1]). Op 8 November vereert men de godheid van het Keukenfornuis, terwijl tevens in de tempels van Inari en andere goden vuren worden ontstoken. Voorts heeft men nog een eindelooze rij van tempelfeesten, waaraan òf deelgenomen wordt in breeden kring òf alleen door de bewoners van de buurt.

§ 6. Voorschriften [2]). Op 't gebied van moraal zwijgt Shintô. Onreinheid, veroorzaakt door ziekte, wonden en dood, door coitus, menstruatie en bevalling, door 't gebruik van onrein voedsel en van 't vuur bij 't bereiden daarvan gebezigd, door slangenbeet, bliksem of ander onheil, door tooverij of tekortschieten bij tempeldienst, zijn te vermijden voor wie op wil gaan tot de goden. Speciale imi, „vermijding", is dus noodig, waarbij men vroeger eenige dagen vóór het feest in huis bleef, zwijgend en zonder geraas te maken, en voedsel at gekookt op rein vuur. Tegenwoordig onthoudt men zich in den regel alleen van 't eten van vleesch en uien. Men ontdoet zich van onreinheid door wasschingen, vooral door 't zich laten besproeien door een waterval, voorts door middel van zout (dat alle booze invloeden afweert), door spuwen (vandaar dat de vreemdelingenhaters spuwen wanneer zij een „harigen barbaar" tegenkomen, om zich van de onreinheid van dat gezicht te zuiveren), door ademen (daarom beademt men, de Keizer in de eerste plaats, de voorwerpen die als dragers der aldus overgebrachte onreinheid moeten verwijderd worden), door 't passeeren door een ring van riet (chi no wa), die daarna in 't water geworpen

[1]) De Groot, ibidem, Vol. I, p. 202 sqq., 311 sqq.
[2]) Zie Aston, Shintô, Ch. XI, pp. 241 sqq.

wordt, en door over 't hoofd gewuifd te worden met een gohei.

§ 7. Inspiratie. We lezen vaak van goddelijke inspiraties van priesters of Keizers ten opzichte van den bouw van tempels, de onderneming van veldtochten, de bestraffing van nalatigheid inzake ceremoniën en offers, etc., waarbij de godheid door den mond van den bezielde spreekt. Ook wordt de wil eener godheid gevraagd door middel van hypnose van een medium, meestal een vrouw of een jongen, waarin zij neerdaalt door de gohei die het medium in de handen heeft. Door droomen wordt eveneens zeer vaak goddelijke inspiratie ontvangen. De berg Ontake in Shinano wordt door vele pelgrims bezocht, die er zich laten inspireeren door de godheid [1]). De miko, reeds boven (p. 31) vermeld, zijn meisjes die als media dienen tusschen dooden en levenden. Possessie door diergoden en demonen, als vossen, dassen, honden, etc., is, evenals in China, iets zeer gewoons, vooral bij hysterische vrouwen.

§ 8. Divinatie [2]). De oudste wijze om den wil der goden te weten te komen was het ook in China en bij de Mongolen voorkomende raadplegen van de scheuren in het boven een vuur geroosterd schouderblad van een hert. Reeds in de tweede helft der zesde eeuw echter leerde men van Korea de Chineesche methode van divinatie met een schildpadschild, op dezelfde wijze geraadpleegd als vroeger het schouderblad. Een andere methode, waarop de Kojiki schijnt te zinspelen in de divinatiescene bij het rotshol (boven p. 22), was het gloeiend maken van een stokje van speciaal hout (hahaka); daarmede prikte de waarzegger, nadat hij door een formule (kami-oroshi) de godheid in zich had doen neerdalen, in het schildpadschild, en de lijnen, daardoor veroorzaakt, werden geraadpleegd, waarop de god door

[1]) Vgl. Lowell, Occult Japan, pp. 1 sqq.

[2]) Satow, Ancient Japanese rituals, T. A. S. J. Vol. VII, Part. 4, pp. 425 sqq.

middel van de kami-agari formule weer werd weggezonden. Dit herinnert ons terstond aan de wijze waarop de waarzeggers in China, door een godheid geïnspireerd, in zand of asch schrijven met speciaal daarvoor bestemde stiften [1]).

Bij de Tsuji-ura of „Kruisweg-divinatie" werden de phallische goden der wegen ingeroepen om in 't donker op een kruisweg bij monde van voorbijgangers hun antwoord te doen hooren op de hun gestelde vraag. Dit geschiedde ook op bruggen (hashi-ura), wier eindpilaar een phallus voorstelt. Dezelfde goden werden ook geraadpleegd door 't oplichten van een steen (ishi-gami, „steen-god", vermoedelijk ook phallusvormig) en, ten opzichte van de vruchten die het beste zouden gedijen en dus gezaaid moesten worden, door middel van rijst en gekookte of geroosterde boonen. Door driemaal op een harp te slaan en een formule te reciteeren deed een priester te Ise de goden neerdalen bij de zoogenaamde koto-ura of „harp-divinatie", na eerst tot de Zonnegodin gebeden te hebben om hem in staat te stellen, door divinatie te doorgronden of de priesters en gereedschappen voor de drie groote daar te vieren feesten rein waren of niet. Eén voor één werden de namen opgenoemd, en telkens sloeg de priester op de harp en trachtte te fluiten door lucht in te zuigen. Was het fluiten hoorbaar, dan was dit een teeken dat de persoon of 't voorwerp in kwestie rein was, anders niet. Daarna werden de goden weer door drie harpslagen en dichterlijke formules verzocht heen te gaan. Tegenwoordig wordt door de gewone waarzeggers algemeen de Chineesche methode met stokjes gevolgd, ten einde een der acht diagrammen te vormen en daaruit het antwoord op alle mogelijke vragen van hunne klanten af te leiden. Overal in de straten en in de electrische trams ziet men diagrammen als reclame van

[1]) De Groot, Rel. Syst. of China, Vol. VI, Ch. V, pp. 1295 sqq.

deze waarzeggers afgebeeld, een bewijs welk een druk gebruik ervan gemaakt wordt.

§ 9. Magie. In verband met vereering van goden en demonen wordt in Japan veel tooverij uitgeoefend. Een steen, die geldt als shintai van een regengod, wordt met water begoten — een in alle streken der wereld voorkomende vorm van „sympathetic magic" — om regen te verwekken. De ujigami worden aangeroepen door bedrogen meisjes die in 't holle van den nacht een pop van stroo, haar trouweloozen minnaar voorstellende, aan een heiligen boom bij hun tempel gaan vastnagelen, om zoodoende het voorwerp van hun wraak te dooden. Door middel van vos-, hond- en katdemonen. welke veelal door bepaalde families vereerd en gebruikt worden, vindt, naar men gelooft, veel tooverij ten nadeele van anderen plaats; het behoeft geen betoog hoezeer die families gevreesd en vermeden worden. Tooverformules roepen, naar we boven zagen, de goden naar omlaag en doen hen weer opstijgen.

Magische strootouwen, shimenawa, beschermen goden en menschen tegen de booze demonen. De azusa-yumi, een kleine boog van azusa-hout, dient den districtstooveressen tot het oproepen van goden en dooden, terwijl een ander boogje, aan de jongens op Nieuwjaar gegeven, door zijn naam ha-ma-yumi („demonenbrekende boog") terstond zijn aard verraadt. Voorts is er natuurlijk nog allerlei andere tooverij waarbij de goden niet betrokken zijn.

IV

De geschiedenis van het Shintô

§ 1. De komst van het Buddhisme. In 552 zond een der Koreaansche koningen aan den Japanschen Keizer een beeld van Çâkyamuni en eenige heilige Buddhistische teksten ten geschenke. Hoewel

de Mikado geneigd was tot een gunstige opname van het nieuwe geloof, en ook inderdaad daartoe de noodige bevelen gaf, bleef een heftig verzet van de zijde der ijverige Shintôïsten niet uit, en werd een pest die kort daarop uitbrak als een gunstige gelegenheid door heu aangegrepen, om Buddha's leer te fnuiken. Zij schreven de ziekte toe aan den toorn der Shintô-goden over de aanname van het vreemde geloof, verbrandden den tempel waarin het beeld was opgesteld, en wierpen het beeld zelf in het water. Eerst door den machtigen invloed van Prins Shôtoku Taishi (572—621) kreeg het Buddhisme vasten voet in Japan, en in 686 werd zelfs van hooger hand bevolen, dat er in elk huis een Buddhistisch huisaltaar zou zijn.

§ 2. Ryôbu Shintô. Japan's primitieve godsdienst was in het geheel niet opgewassen tegen den machtigen overheerscher uit het Westen, die wel is waar geen geweld gebruikte, maar door zijn merkwaardig aanpassingsvermogen op vreedzame wijze zijn doel bereikte. Evenals het Christendom in Europa vele heidensche zaken, als b.v. boomvereering, aan zich dienstbaar maakte door er een in zijn kader passende verklaring voor te geven, zoo gelukte het den Buddhisten gemakkelijk, de Shintô-goden in hun pantheon in te lijven als Gongen, „Manifestaties" (avatars) van Buddha's of Bodhisatva's. Zelfs de Zonnegodin werd op die wijze geïdentificeerd met Vairocana, een der Dhyâni-Buddha's, in Japan Dainichi nyorai of de „Tathâgata de Groote Zon" genoemd. Zoo ontstond het zoogenaamde Ryôbu Shintô of „Tweedeelig Shintô", een mengsel van beide godsdiensten, waarbij echter het Buddhisme sterk overheerschte. Buddhistische priesters fungeerden in de tempels en hielden er hun eigen dienst. De tempels zelf werden naar Buddhistisch voorbeeld gebouwd en de eenvoudige houten torii door steenen torii of door Buddhistische tempelpoorten met nissen vervangen. Van de voornaamste

heiligdommen behielden alleen die van Ise en Izumo hun ouden dienst en voorkomen. In de overigen werden Shintôïstische en Buddhistische godheden tegelijkertijd vereerd. In den laatsten tijd blijkt uit het betrekkelijk groot aantal aanhangers der Tenrikyô en Remmonkyô, twee zoogenaamde Shintô-secten wier leer bestaat uit een mengsel van Shintô, Taoisme (Yang en Yin) en Buddhisme, dat de Japanners nog steeds tot een dergelijke verbinding van allerlei elementen geneigd zijn.

§ 3. Herleving van het Shintô. In de achttiende eeuw trad, na de Chineesche renaissance, in de zeventiende eeuw begonnen, een sterke reactie in ten voordeele van de echt Japansche literatuur. Terwijl MABUCHI (1697—1769) de oude teksten verklaarde uit een letterkundig oogpunt, was MOTOÖRI (1730—1801) de eerste die de zaak op godsdienstig terrein overbracht en door zijn geschriften, met name door zijn Kojikiden, een commentaar op de Kojiki, het zuivere Shintô trachtte te doen herleven. Zijn leerling HIRATA (1776—1843) volgde zijn voorbeeld en schreef en sprak uitsluitend voor het herstel van 't oude geloof en, wat natuurlijk daarmede samenhing, voor de opheffing van de Keizers, Amaterasu's afstammelingen, uit hun staat van vernedering. Hun succes onder de hoogere standen was zeer groot, en de Shôgun vond het noodig, HIRATA den mond te snoeren en naar zijn provincie Dewa te verbannen. Zoo bleef, ondanks de andere strooming, die er in de gedachten der beschaafde klassen was gebracht, de vroegere toestand vrijwel voortbestaan en het Buddhisme bleef zegevieren, al had het ook eerst door de Chineesche philosophie in de 17de en daarna door de Shintô-beweging in de 18de eeuw geduchte stooten gekregen.

§ 3. De Restauratie. Toen kwam in 1868 de staatkundige, en daarmede tevens de godsdienstige ommekeer. Des Shôgun's macht ten einde, de Keizer in eere hersteld, en daarbij, als natuurlijk gevolg, Shintô

tot zijn ouden rang van Staatsgodsdienst verheven. De Buddhistische priesters werden uit de Ryôbu-tempels verwijderd; alle Shintô-heiligdommen werden in rangen verdeeld en van staatswege ondersteund, den Buddhistischen tempels ontnam men hun landerijen, en 't scheen met Buddha's leer in Japan gedaan. Doch na eenige moeilijke jaren wist zij zich toch weer omhoog te werken, steunend op de lagere klassen, die haar trouw bleven, en op 't oogenblik is zij weer hecht en sterk, al geniet zij niet meer de bescherming van hooger hand. Toch is ook Shintô niet dood, zooals beweerd wordt. De talrijke pelgrimscharen, die zijn heiligdommen bezoeken, getuigen van het tegendeel. De Japanner is in 't algemeen Shintôïst en Buddhist tegelijkertijd, en hij zoekt zijn heil evenzeer bij Amaterasu en Inari als bij Amida en Kwannon. Nadert de dood, dan is het natuurlijk veelal het Buddhisme, waartoe hij zich wendt met het oog op het hiernamaals.